

TÁC ĐỘNG CỦA SÁCH KỸ NĂNG SỐNG ĐẾN GIỚI TRẺ Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

ThS. Phùng Thị Nga¹, ThS. Nguyễn Thị Hảo², ThS. Trần Thị Tâm³

^{1,2}Phòng KHCN, Trường Đại học Thành Đô, Kim Chung, Hoài Đức, Hà Nội

Tel: 0971499299 Email: phungnga.hus@gmail.com

³Phòng CTSV&HTĐN, Trường Đại học Thành Đô, Kim Chung, Hoài Đức, Hà Nội

TÓM TẮT

Sách là công cụ dùng để ghi chép, lưu trữ, lưu truyền và phổ biến những hiểu biết của con người về tự nhiên và xã hội. Sách có vai trò quan trọng và to lớn trong sự nghiệp phát triển tri thức của nhân loại. Ngày nay, với sự phát triển không ngừng của khoa học công nghệ, sự phổ biến rộng rãi của internet, khiến nhiều loại sách được phát triển trên thị trường. Người đọc có nhiều lựa chọn phù hợp với kiến thức, kỹ năng, sở thích và văn hóa; trong đó có loại sách kỹ năng sống. Vì thế, loại sách kỹ năng sống thu hút được người đọc, nhất là giới trẻ. Vậy sách kỹ năng sống là gì? Tác động của loại sách này tới giới trẻ Việt Nam hiện nay như thế nào? Thực trạng của loại sách này ra sao? Bài viết này sẽ góp phần làm rõ các vấn đề đó và đưa ra các giải pháp để giải quyết các vấn đề nêu trên.

Từ khóa: Sách kỹ năng sống, văn hóa đọc giới trẻ, thị trường sách.

ABSTRACT

Books serve as tools for recording, storing, transmitting, and disseminating human knowledge about nature and society. They play a significant role in the development of human knowledge. Nowadays, with the continuous advancement of science and technology, and the widespread popularity of the internet, a variety of book genres have emerged on the market. Readers have a wide array of options that suit their knowledge, skills, interests, and culture, including books on life skills. Consequently, books on life skills tend to attract more readers, especially among the youth. But what exactly is a 'life skills' book? What is its impact on its readership in this country, and what is its current status? This article aims to clarify these issues and propose solutions to the challenges posed."

Keywords: Life skills books, youth reading culture, book market.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Từ xa xưa đến nay, sách đã trở thành công cụ dùng để ghi chép, lưu trữ, lưu truyền và phổ biến hiểu biết của con người về tự nhiên và xã hội. Có thể nói, lưu giữ tri thức trong sách là một trong những phương thức cổ xưa, lâu đời nhất của con người còn duy trì cho đến ngày nay. Đọc sách là thể hiện niềm tri ân sâu

sắc đối với biết bao thế hệ đã dày công tích lũy nguồn tri thức quý giá. Có thể nói, sách giữ một vai trò quan trọng trong đời sống nhân loại, cả về vật chất và tinh thần. Sách đem lại cho con người kiến thức về rất nhiều vấn đề trong cuộc sống. Sách được phân loại theo nhiều thể loại, độ tuổi, sở thích, văn hóa. Sách được in với nhiều ngôn ngữ khác nhau và có thể

mang đến bất kỳ đâu trên thế giới. Sách có một vai trò rất quan trọng đối với việc mở rộng hiểu biết của con người và từ đó góp phần phát triển thế giới.

Sách kỹ năng sống cũng vậy, cũng có tác dụng lớn đối với việc giáo dục, hình thành nhân cách con người. Mỗi cuốn sách đều thể hiện giá trị nhân văn, biết yêu thương, sẻ chia với những người xung quanh. Bởi khi viết sách, tác giả đã gửi gắm kinh nghiệm, tâm tư, tình cảm, khát vọng trong cuộc sống và trong mọi mối quan hệ xã hội, để từ đó giúp người đọc hiểu, cảm nhận và thay đổi chính mình. Loại sách này còn giúp con người cảm nhận được tình yêu thương con người, cho ta hiểu biết về các giá trị văn hóa, xã hội và giá trị cuộc sống, những kỹ năng sống, những đối nhân xử thế, những kinh nghiệm từng trải... Đó là những khám phá, chọn lọc, thử thách, tổng hợp. Ngoài ra, những cuốn sách kỹ năng sống có giá trị còn đưa ra những lời khuyên bổ ích và cách thức vượt qua áp lực, mệt mỏi để sống vui vẻ, hạnh phúc và thành công hơn. Đó cũng là liều thuốc bổ giúp con người bình lặng và hồi phục sau những tổn thương về tinh thần. Với những lý do trên mà giới trẻ hiện nay hướng tới loại sách kỹ năng sống nhiều hơn, văn hóa đọc sách của giới trẻ có sự chuyển mình mạnh mẽ. Bên cạnh đó, sự phát triển vượt bậc của công nghệ thông tin, truyền thông đã tác động trực tiếp, vô cùng mạnh mẽ đến đời sống xã hội. Giới trẻ có thể tìm kiếm thông tin, kiến thức thông qua các website, mạng xã hội... một cách thuận tiện, dễ dàng, có thể tìm các phiên bản trên website đọc mọi lúc, mọi nơi. Trong thời gian qua, thị trường sách chứng kiến sự lên ngôi của loại sách kỹ năng sống. Loại sách này mang tới thông tin đa dạng, gắn liền với cuộc sống

thường ngày như: Ăn, nói thế nào, giao tiếp ra sao, học gì cho đúng... Có thể nói, sách kỹ năng sống đã giúp giới trẻ dễ dàng tìm ra cách sống, những chọn lựa phù hợp với tính cách, sở thích của mình. Vì vậy, loại sách này đang được ưa thích, tìm kiếm.

2. THỰC TRẠNG SÁCH KỸ NĂNG SỐNG VÀ TÁC ĐỘNG CỦA LOẠI SÁCH NÀY ĐẾN GIỚI TRẺ VIỆT NAM HIỆN NAY

Sách kỹ năng sống là loại sách có nội dung truyền tải cũng như tổng hợp các kỹ năng sống cần thiết mà giới trẻ cần biết để mỗi khi phải đối mặt với hiểm nguy đến tính mạng, hoặc gặp phải những tình huống khó xử, đều có thể kịp thời đưa ra biện pháp ứng phó phù hợp, nhằm hạn chế tối đa rủi ro liên quan đến tính mạng, hay thích ứng phù hợp với những tình huống đó. Đây là loại sách cung cấp cho giới trẻ những kỹ năng thực tế trong cuộc sống, học tập và làm việc, thậm chí là khởi nghiệp.

Theo các chuyên gia đầu ngành trong lĩnh vực này, sách kỹ năng sống có thể được phân thành ba loại gồm: Sách cung cấp kỹ năng sinh tồn; Sách cung cấp kỹ năng thoát hiểm; Sách cung cấp các kỹ năng mềm khác.

Sách cung cấp kỹ năng sinh tồn: Đây là loại sách mà nội dung hầu như chỉ xoay quanh các kỹ năng mà con người cần có để có thể sống sót trong những trường hợp khẩn cấp, bắt buộc. Ví dụ có thể kể đến như bị lạc trên hoang đảo, bị kẹt trong đồng đồ nát của một trận động đất hay gặp phải tai nạn trên biển và phải sinh tồn trong điều kiện không có thức ăn, nước uống khi đợi tàu đến cứu,... Những kỹ năng này được các chuyên gia đánh giá là hầu hết đều cần được trang bị trong cuộc sống và có tính hữu dụng cao,

dễ dàng áp dụng, dễ ghi nhớ và học hỏi. Đồng thời, người đọc có thể áp dụng sáng tạo theo cách của riêng mình trong tình huống khác nhau, tránh dập khuôn máy móc, để phát huy tốt nhất hiệu quả của các kỹ năng sinh tồn. Chính điều này đã khiến cho sách dạy kỹ năng sống sinh tồn được rất nhiều độc giả lựa chọn mua và đọc, nhất là độc giả giới trẻ.

Sách cung cấp kỹ năng thoát hiểm:

Không giống như suy nghĩ của nhiều người, sách cung cấp kỹ năng thoát hiểm lại hoàn toàn khác so với loại cung cấp kỹ năng sinh tồn. Cần phải phân biệt rõ điều này bởi hai loại sách này dễ nhầm là một. Theo đó, kỹ năng sinh tồn là những kỹ năng để con người có thể tồn tại trong nhiều hoàn cảnh khác nhau tùy theo mức độ tình huống, còn kỹ năng thoát hiểm gần như chỉ phục vụ cho tình huống nguy hiểm cần đưa ra quyết định nhanh chóng. Sự khác biệt này được thể hiện rõ trong nội dung của sách cung cấp kỹ năng thoát hiểm. Các kỹ năng thoát khỏi tay kẻ lạ khi bị không chế, kỹ năng thoát hiểm trong hỏa hoạn hay gặp trường hợp đuối nước mà không biết bơi,... cùng nhiều kỹ năng khác được đưa vào dạy kỹ năng thoát hiểm. Từ đây, người đọc có thể trang bị cho mình kiến thức cần thiết để đảm bảo an toàn sinh mạng trong đời sống.

Sách cung cấp các kỹ năng mềm khác: Đây là thể loại sách được rất nhiều bạn trẻ tìm đọc bởi không chỉ giúp phát triển các kỹ năng mềm tốt mà còn kích thích khả năng giao tiếp, ứng xử xã hội của giới trẻ tốt hơn. Nói cách khác, thay vì học các kỹ năng mà chỉ khi gặp trường hợp hiểm nghèo mới có thể sử dụng, việc

học kỹ năng mềm sẽ giúp thực nghiệm ngay trong cuộc sống hàng ngày.

Như vậy, có thể thấy mỗi loại sách kỹ năng sống lại có những đặc điểm và tính chất khác nhau. Giới trẻ cần phải căn cứ vào nhu cầu và mong muốn học hỏi của bản thân để lựa chọn thể loại sách phù hợp.

Trước tiên, loại sách kỹ năng sống chính là việc chứa đựng nội dung hữu ích và đem đến cho người đọc những kỹ năng cần thiết để có thể sống sót và tồn tại trong những hoàn cảnh khó khăn. Trên thực tế rất cần thiết đối với mỗi người, đặc biệt là với những đối tượng nhạy cảm, dễ gặp nguy hiểm trong nhiều trường hợp như giới trẻ hiện nay. Thực tế được ghi nhận tại nhiều nơi trên thế giới cũng như ở Việt Nam, việc được đào tạo và trang bị kỹ năng sống đã giúp cho nhiều người thoát khỏi những tình huống nguy hiểm trong thời gian ngắn. Đó là điều mà nhiều người sẽ không thể làm được nếu không được trang bị những kỹ năng cần thiết. Và nơi dễ dàng cũng như chính xác nhất để tự chuẩn bị hành trang kỹ năng sống cho mình không đâu khác chính là những quyển sách kỹ năng sống. Tuy nhiên, việc lựa chọn những loại sách này phải phù hợp, không phải những quyển sách hay về kỹ năng sống cũng là giải pháp mà mọi người cần để có thể trang bị những khả năng cần thiết cho bản thân. Cần phải có sự chọn lọc những sách kỹ năng sống phù hợp với bản thân và môi trường sống. Ví như bạn không thể cảm thấy hào hứng khi đọc hay tham khảo những quyển sách hay về kỹ năng sống liên quan đến việc sống sót khi bị bỏ rơi trên hoang đảo nếu chưa có ý định đi tới đảo hoang. Chính vì vậy, việc xác định những quyển sách hay về kỹ năng sống phù hợp với bản thân và tìm đọc là

điều vô cùng cần thiết. Cần phải căn cứ vào môi trường sống, đánh giá các mối nguy hại có thể xảy đến và lựa chọn cho mình kỹ năng cần thiết nhất để trang bị. Điều này sẽ giúp người đọc có được khả năng phòng vệ nhanh chóng và chủ động trong mọi tình huống nguy hiểm. Nhiều người trong giới trẻ hiện nay tìm tới loại sách theo phong trào nhiều hơn là từ nhu cầu của bản thân. Khi được giới thiệu về một quyển sách nào mà nhiều người đọc, sẽ tìm kiếm nhưng sau đó việc đọc và rút ra kinh nghiệm lại chưa bao giờ được thực hiện. Vì vậy, không chỉ nên đọc *những quyển sách hay về kỹ năng sống, mà còn phải thực hành, thực tập theo tình huống*. Đặc biệt, cần chú ý việc thực hành các kỹ năng này thường xuyên để bản

thân thành thạo, trở thành kỹ năng và có thể đưa ra quyết định kịp thời, chính xác trong mọi tình huống nhằm nâng cao khả năng thoát khỏi hiểm nguy hoặc tình huống khó xử. Đây là điều rất quan trọng và cần thiết để giới trẻ duy trì được kỹ năng sống mà không bị mai một theo thời gian.

Mặc dù sách là nguồn tri thức vô giá của nhân loại, nhưng phần nhiều giới trẻ không đọc để lĩnh hội tinh hoa đó, nhiều bạn trẻ không đọc sách hoặc có đọc thì chủ yếu chọn sách về dòng kỹ năng sống, số ít chọn sách phù hợp với nhu cầu bản thân, hoặc phục vụ công việc, học tập. Bảng 1 và 2 dưới đây là những con số cần lưu ý:

Bảng 1. Tỷ lệ đọc sách trên toàn dân số

STT	Tỷ lệ không đọc sách	Tỷ lệ thỉnh thoảng đọc sách	Tỷ lệ đọc sách thường xuyên
1	26%	44%	30%

Nguồn: Dữ liệu báo cáo Vụ Thư Viện, Bộ Văn hóa, Thể thao & Du lịch 2015

Bảng 2. Số liệu thống kê người đọc sách trung bình

STT	Số lượng sách đọc trung bình (Cuốn/người/năm)			
	Việt Nam	Singapore	Malaysia	Nhật
1	0,8	14	10	20

Nguồn: Dữ liệu báo cáo Vụ Thư Viện, Bộ Văn hóa, Thể thao & Du lịch 2015

Đây là những con số đáng chú ý ở Việt Nam: người Việt Nam đọc trung bình 0,8 cuốn sách/người/năm; tức là bình quân trong 1 năm, 01 người Việt Nam, chưa đọc xong 1 cuốn sách). Tỷ lệ sách bình quân đầu người tại các thư viện công cộng là 0,38 cuốn. Tỷ lệ người Việt Nam hoàn toàn không đọc sách chiếm 26%, thỉnh thoảng mới đọc sách chiếm đến 44% dân số [1]. Đây là tỷ lệ thấp so với các quốc gia khác, trong khi đó với

thế giới, nhu cầu về sách ngày càng tăng. Theo UNESCO, trên thế giới mỗi năm có khoảng 2,5 tỷ cuốn sách được ra đời. Nhật Bản là nước có số lượng sách in ra cao nhất tính theo đầu người (20 bản/người/năm), xuất bản khoảng 240 triệu bản với 540 tỷ trang in một năm. Tại Malaixia, cách đây 10 năm, mỗi người dân đã đọc trung bình 02 cuốn sách/năm; vào năm 2013, con số này đã tăng lên từ

15 đến 20 đầu sách/năm [1]. Ở một số nước châu Âu, con số này còn lớn hơn.

Bảng 3. Loại sách giới trẻ đọc nhiều nhất

STT	Thể loại	Tỷ lệ phần trăm (%)	
		Học sinh	Sinh viên
1	Truyện, tiểu thuyết văn học	24	27.1
2	Sách kỹ năng	21.2	19.9
3	Self-help	10.3	7.8
4	Sách ngoại ngữ	8.7	8.9
5	Trình thám	13.5	13.5
6	Ngôn tình	12.5	9.6
7	Báo, tạp chí	6.6	8.7
8	Khác*	3.2	4.5

Nguồn: Khảo sát trên học sinh và sinh viên của dự án Sách và hành động nhân kỷ niệm ngày sách Việt Nam ngày 21/4/2019 [2]

Kết quả khảo sát ở Bảng 3 cho thấy hai thể loại sách được giới trẻ quan tâm nhiều nhất là truyện, tiểu thuyết văn học và sách kỹ năng. Tỷ lệ lần lượt là 24% và 21,2% với học sinh; 27,1% và 19,9% với sinh viên [5]. Có thể thấy khảo sát phản ánh khá rõ với thực tế khi những cuốn truyện, tiểu thuyết kinh điển hay những cuốn sách của tác giả Nguyễn Nhật Ánh luôn có sức hút mạnh mẽ với không chỉ giới trẻ. Loại sách kỹ năng cũng được quan tâm nhiều hơn cùng với sự phát triển của kinh tế, xã hội, nhiều ngành nghề mới, trẻ trung cùng phong trào khởi nghiệp và cuộc cách mạng 4.0.

Từ học sinh đến sinh viên có xu hướng chuyển dịch thể loại sách. Tỷ lệ đọc truyện, tiểu thuyết văn học ở sinh viên cao hơn học sinh, trong đó: 24% với học sinh và 27% với sinh viên; Ngược lại, tỷ lệ đọc sách kỹ năng của sinh viên thấp hơn học sinh, trong đó: 21,2% với học sinh và 19,9% với sinh viên [2]. Ở môi trường đại học, sinh viên có nhiều lựa

chọn học về kỹ năng hơn như: Tham gia các câu lạc bộ đa dạng và sôi động, công việc làm thêm, thực tập... Chính điều này khiến việc lựa chọn đọc sách kỹ năng sẽ giảm hơn so với học sinh. Cũng chính ở môi trường thực tế hơn nên nhu cầu về những sách mang lại thông tin, kiến thức tổng hợp như báo, tạp chí, sách khoa học, lịch sử tôn giáo... cũng có xu hướng tăng ở sinh viên. Nhu cầu về sách Ngôn tình và Self-help của sinh viên cũng giảm đi so với học sinh.

Sách ngoại ngữ chiếm tỷ lệ không cao và không chênh lệch ở hai nhóm đối tượng, trong đó: 8,7% với học sinh và 8,9% với sinh viên [2].

Sở dĩ có tình trạng trên là bởi xã hội đang không ngừng phát triển, sự bùng nổ của các phương tiện thông tin, với sự xuất hiện của các loại hình đa phương tiện, có thể coi là một trong những nguyên nhân chính khiến văn hóa đọc sách bị ảnh hưởng nghiêm trọng. Với sự phát triển của internet, con người có nhiều lựa chọn trong việc tiếp nhận tri thức, khác với quá khứ - sách là nguồn cung cấp tri thức chủ yếu. Bên cạnh đó, việc thiếu các đường sách, phố sách cũng là một nguyên nhân khiến việc sách, báo tiếp cận được tới người đọc Việt Nam nói chung, giới trẻ nói riêng, trở nên khó khăn hơn.

Tại Việt Nam chưa hình thành và xây dựng được chiến lược cụ thể và lâu dài cho việc phát triển văn hóa đọc. Việc phát triển công nghệ thông tin tạo điều kiện tốt cho việc đọc sách và hình thành các phương thức đọc sách mới, góp phần vào sự phân hóa thị hiếu đọc của công chúng. Việc đọc sách chủ yếu rơi vào các nhóm độc giả là học sinh, sinh viên, nhà nghiên cứu làm việc trong môi trường có liên quan đến sách, tài liệu, tri thức, còn nhóm độc giả là những người đi làm

ngoài ngành ít có cơ hội, hoặc không có đam mê đọc sách. Nhóm người đọc sách ở thành thị chiếm tỷ lệ cao hơn nhiều so với nhóm người đọc sách ở miền núi và nông thôn. Khu vực miền núi, vùng sâu vùng xa ít có thói quen đọc sách, vì điều kiện sống còn nhiều khó khăn, thiếu thốn. Bên cạnh đó, hình thức văn học mạng, sách đọc trên mạng internet chỉ cập nhật ở nơi có internet, hệ thống nhà sách, thư viện phát triển, còn ở vùng nông thôn do cơ sở vật chất, hạ tầng giao thông còn thiếu và yếu nên việc đọc sách và cập nhật nguồn sách mới hầu như không đầy đủ và thường xuyên. Điều này đã tạo ra sự chênh lệch khá lớn trong đối tượng tiếp nhận và có sự phân hóa rõ rệt với từng đối tượng đọc sách [3].

Bên cạnh thói quen đọc, kỹ năng đọc của giới trẻ chưa được định hướng một cách cụ thể, bài bản, việc lựa chọn chương trình giáo dục, phương thức đọc sách còn mang tính tự phát, chưa có hệ thống từ các cấp học như: Tiểu học, trung học, đại học... Bởi vì hệ thống giáo dục là nền tảng xây dựng thói quen đọc sách, giáo dục xây dựng văn hóa đọc lành mạnh.

Ngày nay, giới trẻ có xu hướng bị ảnh hưởng bởi tâm lý đám đông, theo nhu cầu của thị trường, theo các chiêu PR, quảng bá từ các đơn vị xuất bản sách; “chạy theo” những cuốn sách “đen” bị cấm phát hành để giải quyết sự tò mò, giải trí hơn là đọc để trau dồi kiến thức, tích lũy tri thức. Tâm lý đọc này đã tạo ra sự thay đổi thói quen đọc sách và phương thức đọc sách của người đọc, trong đó có cả giới đọc trẻ.

Trước sự phát triển mạnh mẽ của kinh tế thị trường, khoa học kỹ thuật khiến giới trẻ có ít thời gian cho việc đọc sách. Quỹ thời gian eo hẹp cùng với sự xuất hiện của nhiều loại hình giải trí nghe

- nhìn đã làm thay đổi thói quen đọc sách. Giới trẻ đọc sách nhanh hơn, sách mỏng hơn và đọc lướt hơn. Khi đọc họ có xu hướng đọc trên mạng internet, điện thoại di động, còn việc đọc trên sách in ngày càng giảm. Đặc biệt, loại sách kỹ năng sống thường dễ tìm trên mạng internet, trên các hiệu sách còn sách liên quan đến học thuật, chuyên ngành thường khó tìm trên thị trường, những sách này thường phải vào thư viện hoặc tìm ở những nhà sách chuyên ngành đó.

Việc chỉ chọn những loại sách kỹ năng sống đã tác động nhiều tới giới trẻ Việt Nam hiện nay. Cụ thể các tác động đó như sau:

Một là, thiếu hụt kiến thức: Bị phân tán là do nhiều kênh thông tin lẫn át, thiếu hụt về kiến thức nếu không biết lựa chọn sách phù hợp. Việc này được thể hiện qua các biểu hiện như: Lười đọc sách, hạn chế các kiến thức về kinh tế, chính trị, xã hội... [4].

Hai là, không có chiều sâu tri thức: Sách là những tác phẩm trí tuệ của con người được tổng kết, đúc rút qua thời gian và sự phát triển của nhân loại. Việc dành thời gian quá ít cho việc đọc hoặc lựa chọn sách không phù hợp đã khiến giới trẻ không có chiều sâu tri thức, lười vận động, thiếu năng lực nghiên cứu tìm tòi. Hay việc đọc sách không được tập trung và dễ bị xao nhãng, đọc không sâu vào vấn đề do đó không đem lại hiệu quả cao trong việc đọc sách và dễ dẫn đến tình trạng lười đọc [4]. Đây là một cản trở sự phát triển của xã hội tri thức.

Ba là, mất dần sự sáng tạo, ngại đổi mới, năng lực chuyên môn, khả năng lý luận hạn chế. Khi quá chú trọng loại sách kỹ năng sống, không tìm hiểu chuyên môn, chuyên ngành, sách nghiên cứu sẽ dẫn tới việc mất dần sự sáng tạo, ngại đổi

mới, năng lực chuyên môn, khả năng lý luận hạn chế không thể đáp ứng yêu cầu của công việc trong giai đoạn hiện nay. Do xu hướng đọc ngày nay là đọc để làm việc, để hành nghề (đọc các loại sách cẩm nang, định hướng trong công việc, sách hướng dẫn kỹ thuật...) áp dụng trực tiếp vào công việc của mỗi cá nhân. Bởi vậy, nếu giới trẻ không tìm những nguồn sách như thế này thì năng lực chuyên môn sẽ bị hạn chế.

3. MỘT SỐ KIẾN NGHỊ ĐỂ GIỚI TRẺ NHẬN ĐƯỢC NHIỀU TÁC ĐỘNG TÍCH CỰC TỪ SÁCH KỸ NĂNG SỐNG

“Muốn phát triển văn hóa đọc, chúng ta cần phải thúc đẩy đồng bộ ba yếu tố: Thói quen đọc, sở thích đọc và kỹ năng đọc” [5], để làm được những điều này thì cần tập trung các giải pháp sau:

Một là, tập trung định hình, hướng dẫn cho thế hệ trẻ ngay trong các gia đình, nhà trường. Các gia đình, nhà trường là môi trường tốt nhất để định hướng, hướng dẫn và rèn luyện ý thức, thái độ và hành vi văn hóa đọc cho thế hệ trẻ. Vấn đề đổi mới phương pháp dạy và học; xây dựng thói quen đọc, kỹ năng đọc như một môn học cần thiết cần được áp dụng ở các cấp học. Thầy cô, giáo là người chọn lọc và định hướng học sinh đến với tác phẩm hay, có ý nghĩa; tạo cho độc giả niềm hứng khởi khi đọc tác phẩm văn học thông qua nhiều hình thức như thuyết trình về văn học, hội diễn văn nghệ, kịch chuyên thể từ tác phẩm văn học, hội thi kể chuyện v.v... Từ góc độ gia đình, sự quan tâm, hướng dẫn chỉ bảo của bố mẹ sẽ tạo cho giới trẻ thói quen đọc sách lành mạnh và những kỹ năng cần thiết để lựa chọn sách đọc. Như vậy, thói quen đọc sách của công chúng được

nâng cao, xây dựng kỹ năng đọc và trau dồi tri thức một cách toàn diện hơn [3].

Hai là, hệ thống xuất bản: Các biên tập viên tại các nhà xuất bản cần được chú trọng, đào tạo nâng cao nghiệp vụ hàng năm. Biên tập viên văn học phải đánh giá, biên tập được những ấn phẩm hay. Nhà xuất bản tổ chức giới thiệu, quảng bá sách dưới nhiều hình thức: ngày hội sách, thi sáng tác, đồng tổ chức các giải thưởng nghệ thuật... nhằm cổ vũ cho phong trào đọc sách, tạo không khí văn hoá đọc lành mạnh và bổ ích cho mọi đối tượng trong đó có giới trẻ. Cần đẩy mạnh các hoạt động văn hóa đọc nhân Ngày Sách và Văn hóa đọc Việt Nam như: Phát động tuần lễ đọc sách, tổ chức các hoạt động sự kiện tôn vinh sách...[5].

Ba là, đẩy mạnh phục vụ đọc sách online. Thư viện cần linh hoạt mở không gian đọc sách online. Cần giới thiệu tới giới trẻ nhiều sách hơn. Các trường học tổ chức các cuộc thi liên quan tới sách nhằm cổ vũ phong trào đọc sách đa dạng tới giới trẻ. Đặc biệt những sách chuyên ngành, học thuật cần được mở rộng để người đọc dễ tìm kiếm.

Bốn là, giới trẻ cần biết lựa chọn loại sách, tìm đến giá trị đích thực của sách. Dù bằng nhiều hình thức tuyên truyền khác nhau nhưng chính giới trẻ cần phải thay đổi, định hướng theo chiều hướng khác nhau, không chạy theo tâm lý đám đông, đọc sách theo phong trào. Cần biết nhu cầu bản thân là gì? Đọc sách phục vụ những yêu cầu gì? Phục vụ công việc, cuộc sống, học tập... Cần xác định mục tiêu của bản thân. Vì người đọc sách thực sự vì đam mê và có vốn hiểu biết sẽ tìm được sự lựa chọn hợp lý khi quyết định đi hay không đi theo trào lưu. Bởi vì trong tất cả các ấn phẩm tạo nên cơn sốt, không phải ấn phẩm nào cũng phù hợp.

4. KẾT LUẬN

Giới trẻ đang có xu hướng lười đọc, đọc ít, đọc nhanh. Tâm lý chung của là ngại đọc sách dày, ngại đọc sách in, ngại đọc sách lý luận - ngại đọc không phải vì không có thời gian, mà vì nhiều lý do khác. Điều này đã tạo ra sự phân hóa mạnh mẽ trong thị hiếu đọc của giới trẻ. Nhất là trong giai đoạn hiện nay, loại sách kỹ năng sống ngày càng được lên ngôi. Không thể phủ nhận vai trò của loại

sách này, tuy nhiên bạn đọc là giới trẻ cần cân bằng được những loại sách mà mình đang tiếp thu. Cần phải nghiên cứu, tìm tòi, phân tích để tìm ra nhu cầu của bản thân, khai thác loại sách này được tốt. Trong quá trình đọc, giới trẻ phải suy nghĩ, phân tích tổng hợp, tư duy, biến tri thức của nhân loại thành tri thức của riêng mình. Cần cân bằng, chọn lựa những loại sách cho phù hợp với bản thân.

TÀI LIỆU TRÍCH DẪN

- [1] Bộ Văn hóa, Thể thao & Du lịch (2015), Báo cáo Vụ Thư Viện
- [2] Sách và hành động sách (2019), Góc nhìn về thói quen đọc sách của bạn trẻ Việt..<https://sachvahanhdong.org/goc-nhin-ve-thoi-quen-doc-sach-cua-ban-tre-viet/>, cập nhật ngày 28/09/2019, truy cập ngày 2/3/20223
- [3] Tôn Thảo Miên (2010-2011), Tác động của văn học nghệ thuật đến việc hình thành lối sống và nhân cách của con người Việt Nam hiện nay, Đề tài nghiên cứu cấp Bộ, Viện Văn học.
- [4] Phạm Hiền (2021), Thực trạng đọc sách của sinh viên hiện nay, giải pháp để sinh viên hình thành thói quen đọc sách, <https://giatricuocsong.org/thuc-trang-doc-sach-cua-sinh-vien-hien-nay/>, cập nhật ngày 11/9/2021, truy cập ngày 27/2/2023.
- [5] Thu Huệ (2022), Nhiều giải pháp phát triển văn hóa đọc, <https://zingnews.vn/nhieu-giai-phap-phat-trien-van-hoa-doc-post1310037.html>, cập nhật ngày 16/4/2022, truy cập ngày 27/2/2023.